

PLEASE NOTE! THIS IS SELF-ARCHIVED VERSION OF THE ORIGINAL ARTICLE

To cite this Article: Jussila, A. ; Kulmala, K. ; Ranta, L. & Sievers, A. (2017) Opinnollistamista työelämän tarpeista - Vapaaehtoistoiminnalla hyvinvointia ikääntyneiden arkeen. Teoksessa Kimmo Mäki, Anu Moisio, Pirjo Aura (toim.) Kolme kulmaa opinnollistamiseen. Opas opinnollistamisen ratkaisuksista, työkaluista ja vinkeistä. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, Haaga-Helian julkaisut, 36-41.

URL: http://www.e-julkaisu.fi/haaga-helia/kolme_kulmaa/

Opinnollistamista työelämän tarpeista – Vapaaehtoistoiminnalla hyvinvointia ikääntyneiden arkeen

Annukka Jussila, Katri Kulmala, Liisa Ranta ja Anna Sievers

■ Tässä luvussa kuvataan työn opinnollistamisen mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnassa. Esimerkkinä on Käpyrinne ry:n ja Laurea-ammattikorkeakoulun välinen yhteistyöprojekti, jossa mallinnettiin yhden Käpyrinne ry:n palvelutalon vapaaehtoistoiminta sekä tarkasteltiin, miten sitä voitaisiin opinnollistamisen kautta sisällyttää osaksi tradenomi- ja sairaanhoitajakoulutuksen opintoja. Opinnollistaminen mahdollistaa opiskelijan valmiuksien kehittymisen vapaaehtoistoimintaan jo opiskelun aikana. Lisäksi sen kautta opiskelusta tulee osa työelämän yhteisöjen toimintaa. Tässä Käpyrinne ry:n ja Laurea-ammattikorkeakoulun yhteistyöprojektissa toiminnan kehittäminen asiakasta osallistamalla ja monialaisena koulutusaloja ylittävänä yhteistyönä toi laaja-alaista ja asiakaslähtöistä näkemystä ikääntyneiden hyvinvoinnin kehittämiseksi.

Vapaaehtoistoiminnan mallintamisen avulla tehtiin näkyväksi jo olemassa oleva vapaaehtoistoiminta Käpyrinne ry:n Käpylän pysäkin palvelutalossa. Projektin kautta opiskelijoilta saatiin uusia ideoita vapaaehtoistoiminnan toteuttamiseen ja kehittämiseen. Projektin päätteeksi järjestetyssä kaikkien projektiin osallistuneiden yhteisessä työpajassa jatkokehitettiin näihin ideoihin sisältöä ja suunniteltiin toteutusta sekä pohdittiin ideoiden yhteyttä liiketalouden ja sairaanhoitajakoulutuksen opintoihin Laureassa. Tämä jatkokehittäminen nos-

Onnistunut vapaaehtoistyön projekti

- Kaikki osallistujat ovat oppijoina projektissa.
- Kaikkien osapuolten osallistaminen ja arvostaminen.
- Monialaista yhteistyötä ja osaamisen kehittämistä.

ti esiin hyviä esimerkkejä vapaaehtoistoiminnan ja opintojen yhdistämisestä sekä vapaaehtoistoimintana tehdyn työn ja opinnollistamisen avulla osaamisen huomioimisesta osaksi opiskelijan opintoja.

Asiakaslähtöinen vapaaehtoistoiminnan mallintaminen

Käpyrinne ry – lähtökohtana vapaaehtoistoiminta

Käpyrinne ry:n toiminta on perustunut vapaaehtoisuuteen ja aktiiviseen toimintaan jo vuodesta 1938. Sen toiminnassa on ollut alusta asti mu-

Opinnollistaminen on mahdollisuus nähdä kaikkialla tapahtuva oppiminen opiskeluna.

kana runsaasti ihmisiä, jotka ovat halunneet auttaa ja tukea yhdistyksen toimintaa ja tavoitteita monin eri tavoin.

Käpyrinteessä tuetaan vapaaehtoistoiminnan keinoin aktiivista kansalaistoimintaa ja pyritään lisäämään toimintaa, joka vahvistaa ikääntyneiden tarpeellisuuden tunnetta.

Oppivana organisaationa Käpyrinne ry kehittää toimintansa sisältöjä vastaamaan muuttuvia ikääntyvien tarpeita ja toiveita. Samalla se haluaa tuoda esiin myönteisempää ikäkäsitystä ja sitä, miten ikääntyneisiin ihmisiin suhtaudutaan. Käpyrinne tekee laaja-alaisesti yhteistyötä erilaisten oppilaitosten ja yhteistyökumppaneiden kanssa, joiden avulla nuorille ja/tai alan vaihtajille voidaan osoittaa vanhustyön mielekkyys ja merkityksellisyys sekä vahvistaa työn vetovoimaisuutta.

Monipuolisen vapaaehtoistoiminnan tavoitteena on tuoda hyvinvointia molemmille osapuolille – niin autettaville kuin auttajille. Usein kuitenkin käy niin, että vapaaehtoistoiminnan kohteena olevien ääni jää kuulematta. Käpyrinne ry:n ja Laurea-ammattikorkeakoulun yhteistyöprojektissa haluttiin tuoda esiin asukkaiden ja asumisyksiköiden tarpeita ja toiveita haastattelujen, havainnollistamisen ja osallistavan työpajan kautta yhdessä asukkaiden ja henkilökunnan kanssa.

Viitekehystenä toimintakyvyn ylläpitäminen

Projektissa vapaaehtoistoimintaa tarkasteltiin ikääntyvien toimintakykyyn liittyvien ulottuvuuksien kautta. Toimintakyky on moniulotteinen käsite, joka viittaa ihmisen fyysisiin, psyykkisiin, kognitiivisiin ja sosiaalisiin edellytyksiin selviytyä hänelle itselle tärkeistä jokapäiväisistä toiminnois-

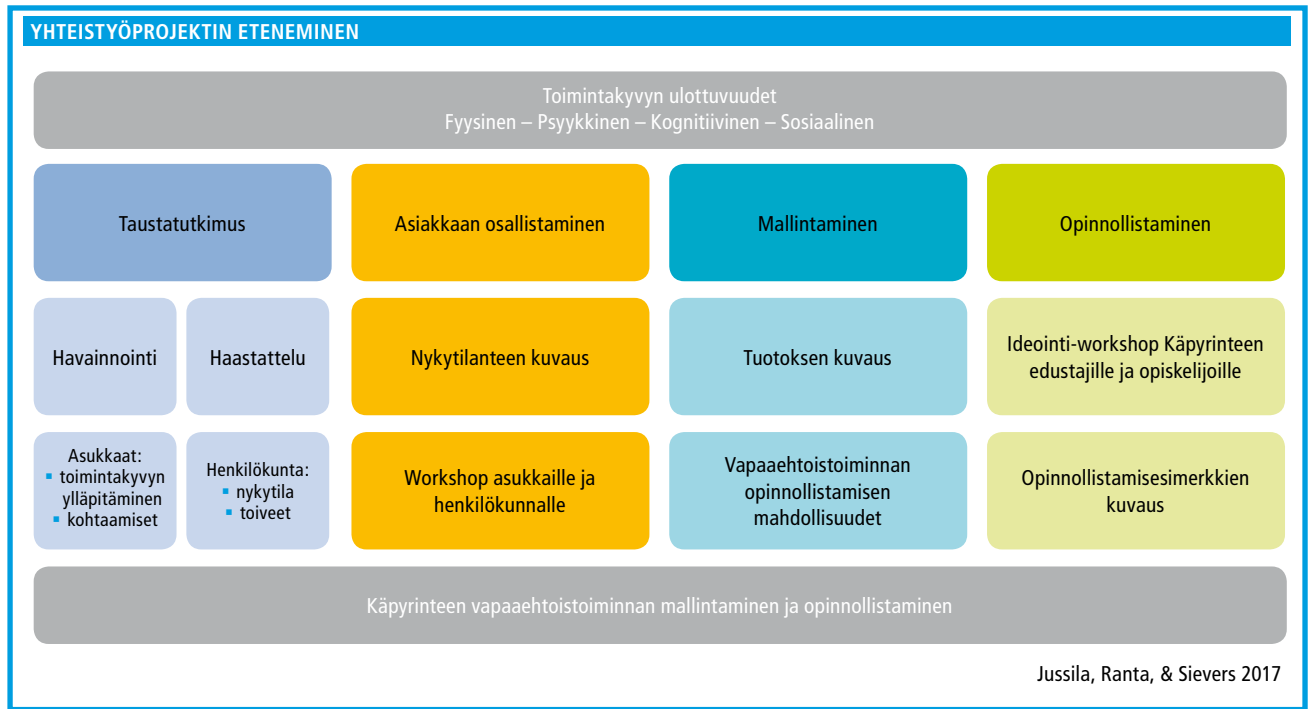
ta omassa elinympäristössään. Fyysisellä toimintakyvyllä tarkoitetaan kykyä suoriutua päivittäisistä toiminnoista ja siihen liittyvät muun muassa liikkuminen ja aistitoiminnot. Psyykinen toimintakyky liittyy elämänhallintaan, mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Kognitiivinen toimintakyky, joka usein liitetään osaksi psyykkistä toimintakykyä, sisältää esimerkiksi muistitoiminnot ja oppimiskyvyn. Sosiaaliseen toimintakykyyn liittyvät taas yksilön vuorovaikutussuhteet ja osallistuminen yhteiskunnan tai yhteisön toimintaan.

Kehittämistyönä vapaaehtoistoiminnan mallintaminen

Käpyrinteen vapaaehtoistoiminnan mallintaminen toteutettiin monialaisesti kahden koulutusalan välisenä yhteistyönä soveltamalla palvelumuotoilun prosessia ja menetelmiä. Palvelumuotoilulle on keskeistä asiakkaan osallistaminen prosessissa (kuvio 1).

Käpyrinteen Käpylän pysäkin palvelutalon vapaaehtoistoiminnan nykytilan kartoittaminen ja ymmärryksen kasvattaminen toteutettiin taustatutkimuksena haastatteleamalla Käpyrinteen henkilökuntaa ja havainnoimalla asukkaiden arkea. Opiskelijoiden yhteisessä työpajassa haastattelu- ja havainnointiaineisto visualisoitiin asukkaiden toimintakyvyn ulottuvuuksien ja toimintakykyä ylläpitävän vapaaehtoistoiminnan näkökulmasta.

Vapaaehtoistoiminnan nykytilaan saatiin tarkennusta ja lisäideoita Käpyrinteen henkilökunnalle, asukkaille sekä vapaaehtoistojille järjestetyssä yhteisöllisessä kehittämistyöpajassa. Ennen lopullista mallintamista projektiin osallistuneet opiskelijat antoivat omia ideoitaan työpajassa

Kuvio 1. Yhteistyöprojektin eteneminen.

esiin tulleisiin Käpyrinteen toiminnan kehittämiskohteisiin. Käpyrinteen nykytilan kuvaus, vapaaehtoistoiminnan sijoittuminen ikääntyneiden arkeen ja projektin aikana ideoidut kehittämiskohteet on mallinnettu kuviossa 2.

Vapaaehtoistointaa opinnollistamalla vai opinnollistamista vapaaehtoistointinnalla?

Laurea-ammattikorkeakoulun pedagogisen toimintamallin mukaan (Learning by Developing) opintoja suoritetaan aidoissa työelämän projekteissa (ks. Raji 2015). Sosiaalinen vastuullisuus sekä

toisaalta joustavat ja haastavat opinnot erilaisine toteuttamismuotoineen ovat myös osa Laurean strategiaa. Opinnollistaminen on taas mahdollisuus nähdä kaikkialla tapahtuva oppiminen opiskeluna. Näin ajateltuna se on yksi opinnoissa etenemisen mahdollistajista ja tapa tunnustaa osaamista. Miten tällaista oppimista olisi mahdollista opiskelijana kirjoittaa auki tai opettajana tunnistaa ja arvioida? Entä, mitä vapaaehtoistointia on ammattikorkeakoulussa?

Käpyrinteen vapaaehtoistoiminnan mallintamisen tuloksena saatiin ideoita ja ajatuksia vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi. Jotta kehittä-

VAPAAEHTOISTOIMINTA KÄPYRINTEESSÄ

Henkilökunta
ja asukkaat

- sänkyjen petaaminen
- syöttäminen
- viriketoiminta
- juttuseuraa

- saunominen
- hiustenlaitto
- myyjäiset
- seurakunnan vierailut
- Vanterra-illat
- konsertit
- olympialaiset
- SPR-tilaisuudet
- ulkoilu (toteutuu vain pe)
- tasapainokoulu
- käpyvisa
- juhlat
- vapaaehtoistoimijoiden vierailut

- lapsiryhmät
- arkivirikkeet

- sauna + vapaaehtoinen
- ulkoilu + vapaaehtoinen
- lukupiiri aktiivituokio
- SPR-ilta (1 krt/kk)

- raportit
- kirjaamiset
- osastokokoukset

- ulkoilu
- yhteiset illanvietot (leffaillat tms.)

- kaverikoirat

8.00–12.00			12.00–16.00			16.00–20.00			
Aamutoimet	Lääkkeet	Jumpat	Lounas	Päiväkahvi	Lääkkeet	Päivällinen	Lääkkeet	Illtapala	Illtatoimet

Laurea

Auttaminen ruoanjakelussa

- bingo
- lemmikkivierailut

- lehtien luku
- keskustelu
- ulkoilu

Jokaisen henkilökohtaisista tarpeista huolehtiminen

Henkilökunnan + vapaaehtois-
ten yhteistoiminnan kehittämisen
→ yhteiset pelisäännöt

Vapaaehtoistoimintaa enemmän muistisairaille ja viikonloppuihin
enemmän osallistavaa toimintaa

■ Toiveet
vapaaehtoistoimijoiden
hyödyntämiseen

■ Toteutuvat tapahtumat
ja aktiviteetit

■ Opiskelijoiden
kehittämissideat

■ Hoitohenkilökunnan
työtehtäviä

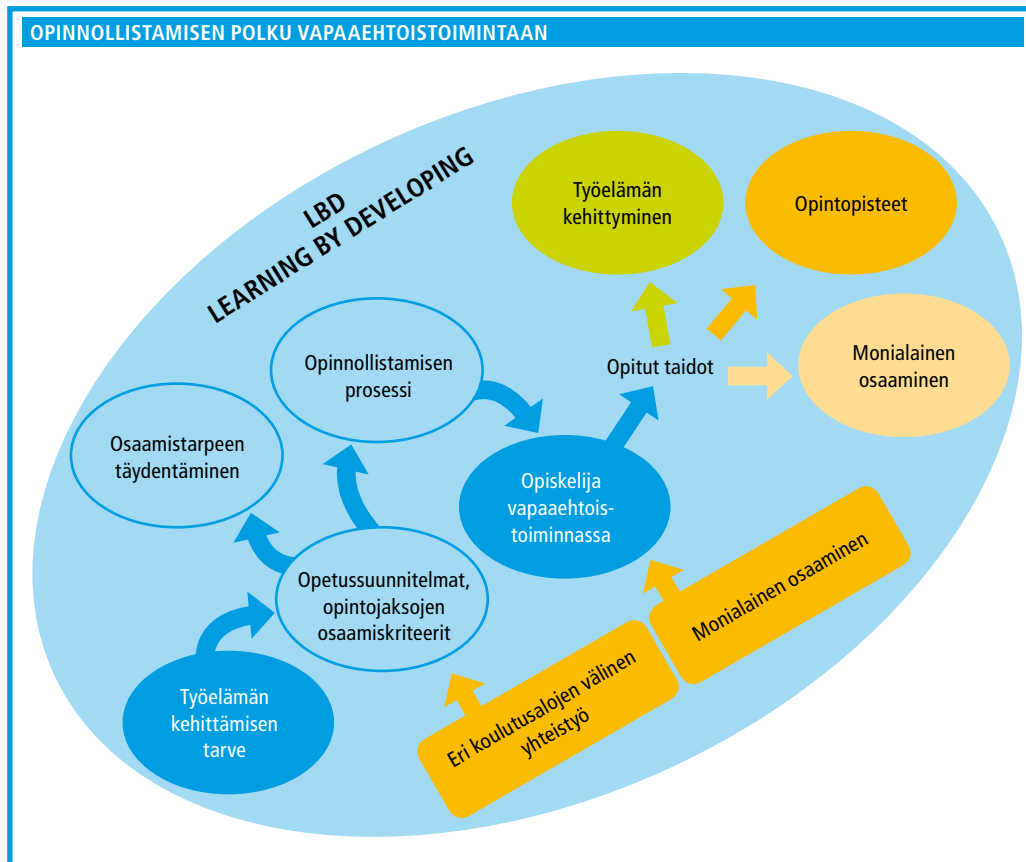
Kuvio 2. Vapaaehtoistoiminta Käpyrinteessä.

tämisodeat eivät jäisi vain ehdotuksiksi, haluttiin projektissa myös ideoida niihin ratkaisuja ja toteutusmahdollisuuksia. Tässä tehtävässä opinnollistaminen nähtiin sekä Laureaa että Käpyrinnettä hyödyttävänä ratkaisuna. Projektissa laadittiin käytännön esimerkkejä erilaisista vapaaehtoistyön sisällöistä ja siitä, miten niitä voidaan sisällyttää sairaanhoitaja- ja tradenomitutkinnon eri opintojaksoihin. Tällä tavoin koulutukseen saadaan esimerkkejä siitä, miten vapaaehtoistoiminta voidaan

integroida osaksi opintoja ja toisaalta opiskelijoille harjaannusta siihen, miten tehdä jo olemassa olevaa osaamista näkyväksi opinnollistamisen keinoin. Lisäksi työelämä saa valmiita tai kehityskelpoisia ratkaisuja tulevaisuuden kehittämistarpeita varten.

Käpyrinteen vapaaehtoistoiminnan kehittämisen kohteiksi nousi kahdeksan teemaa:

1. Vapaaehtoistoimintaa muistisairautta sairastavan arkeen I (asukkaiden yksilöllisyys, tasaver-

Kuvio 3. Opinnollistamispolku vapaaehtoistoimintaan (Mäki 2015 mukailten).

- taisuus ja henkilökohtaiset tarpeet)
2. Vapaaehtoistoimintaa muistisairautta sairastavan arkeen II (asukkaiden henkiset ja fyysiset voimavarat)
  3. Vapaaehtoistoimintaa muistisairautta sairastavan arkeen III (ennaltaehkäisevä näkökulma)
  4. Tapahtumasuunnittelun tarkistuslista (tapahtuman organisointi)
  5. Virkistys- ja viriketoimintaa asukkailla I (Hyvinvoinnin ja kuntoutuksen näkökulma, sairaanhoitajaopiskelijat)
  6. Virkistys- ja viriketoimintaa asukkailla II (monialainen näkökulma, eri koulutusalojen opiskelijat)
  7. Luentopaketti henkilökunnalle (ajankohtaiset aiheet)
  8. Henkilökunnan ja vapaaehtoistoiminnan yhteiset pelisäännöt.

Kehitysteemoja tarkasteltiin sekä liiketalouden että sairaanhoitajaopiskelijoiden opetussuunnitel-

mien kautta: mitkä opintojaksot ja niiden tavoitteet mahdollistaisivat teemojen aiheiden suunnittelun ja toteutuksen (kuvi 3). Suunnittelua tehtiin sekä koulutusaloittain että monialaisesti. Tuotoksena syntyi opinnollistamisen suunnitelmia (opintojaksot, tavoitteet, teoreettinen perusta ja näyttö), ideoita toteutuksista kehittämiskohteisiin ja opintojaksojen toteutuksia projekteina koulutusalojen välillä.

Tämä yhteistyöprojekti toi sekä opiskelijoille että opettajille tutuksi opinnollistamisen prosessia. Käpyrinne sai projektin myötä konkreettisia välineitä vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen. Projekti vahvisti myös muun muassa asukaslähtöisyyden ja erilaisten koulutusten kehittämisen tärkeyttä. Sen tuotoksena syntyneet opinnollistamisen suunnitelmat ovat konkreettinen esimerkki siitä, miten vapaaehtoistyötä voidaan opinnollistaa eri koulutusalojen opinnoissa.

Kirjallisuus

- European youth forum 2012. Volunteering charter. http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/volunteering_charter_en.pdf, viitattu 20.4.2017.
- Kansalaisareena 2012. Vapaaehtoistoiminnan toimenpidesuositukses. <http://www.kansalaisareena.fi/ka2016/wp-content/uploads/2016/05/PAVE.pdf>, viitattu 20.4.2017.
- Käpyrinne 2017. Vapaaehtoistoiminta. <https://kapyrinne.fi/vapaaehtoistoiminta/>, viitattu 20.4.2017.
- Laurea-ammattikorkeakoulu 2017. Laurean strategia. www.laurea.fi, viitattu 20.4.2017.
- Mäki, K. 2015. Autenttinen työ & oppiminen – työn opinnollistaminen. Keskustelutilaisuus OKM. 17.4.2015.
- Ojasalo, K., Möilänen, T. & Ritalahti, J. 2014. *Kehittämistyön menetelmät: uudenlaista osaamista liiketoimintaan*. Helsinki: Sanoma Pro.
- Osallistuminen ja vapaaehtoistyö 2009. 2. Vapaaehtoistyöhön osallistuminen, epävirallinen auttaminen ja luottamus. Helsinki: Tilastokeskus.
- Raij, K. (toim.) 2015. *Learning by Developing Action Model*. Laurean julkaisuja 36. Espoo: Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2017. Toimintakyvyn ulottuvuudet. <https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on/toimintakyvyn-ulottuvuudet>, viitattu 20.4.2017.
- Valliluoto, S. 2014. Vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista ja esteistä. Helsinki: Kilpailu- ja kuluttajavirasto. http://www.kansalaisareena.fi/Vapaaehtoistoiminnan_mahdollisuuksista_ja_esteista.pdf, viitattu 20.4.2017.
- Verkkovirta 2016. Opi työssä. Uusia toimintamalleja opintojen aikaisen työn opinnollistamiseen. www.verkkovirta.fi, viitattu 20.4.2017.